

การศึกษานันทิกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิง

A Study of the Memorandum of Lavo Kingdom

in Chinese Documents in the Ming Dynasty

ภูเทพ ประภากร¹

Puthep Prapagorn

¹สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Received: April 22, 2022

Revised: March 16, 2023

Accepted: April 22, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.33>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแปล เรียบเรียงและศึกษานันทิกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิง (ช่วงปี ค.ศ. 1368-1644) ประกอบด้วยพงสาวดารและเอกสารจีนโบราณ จำนวน 13 รายการ ซึ่งได้มีการรวบรวมไว้ในหนังสือ เอกสารและพงสาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ผู้วิจัยใช้แนวคิดการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นแนวคิดหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า เอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงนันทิกเกี่ยวกับอาณาจักรหลัวหนุหรือละโว้มีสาระสำคัญ 2 ประการ คือ 1) นันทิกภูมิประเทศ ความอุดมสมบูรณ์และความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรเขิน และ 2) นันทิกความสัมพันธ์ระหว่างละโว้และราชสำนักจีนผ่านระบบบรรณาการหรือจิ้มก้อง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง ซึ่งทำให้อาณาจักรละโว้ได้รับผลดี ทั้งด้านการค้า การทูต และความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรต่างแดนอื่น

คำสำคัญ: ละโว้, พงสาวดารจีน, เอกสารโบราณ, ราชวงศ์หมิง

Abstract

This research aims to translate, rearrange and study the memorandum of the Lavo Kingdom from Chinese documents in the era of the Ming Dynasty (during 1368-1644 B.C.). The thirteen historical Chinese chronicles and documents related to Thailand collected from Chinese books, documents, and chronicles were studied and translated. The researcher used the concept of historical document as the main research framework. The results found that there were two essential points about the Lua Hu or Lavo Kindom that were recorded in Chinese documents from the Ming Dynasty. The information included 1) the record of the Lavo Kingdom's geography, fertility, and relationship with the Sian Kingdom, and 2) the record of the relationship between Lavo and the royal court of China through the tributary system, or Jim Kong in Thai. Jim Kong is the relationship and tradition that began in Song Dynasty. This leads to many benefits for the Lavo Kingdom including trading, diplomacy, and relationship with other foreign countries.

Keywords: Chinese chronicle, historical document, Lawo kingdom, Ming dynasty

บทนำ

ราชสำนักจีนในแต่ละยุคสมัยมีการบันทึกเรื่องราวภายในบ้านเมืองของตน รวมถึงเรื่องราวของอาณาจักรต่างแดนที่เข้ามาผูกสัมพันธ์ผ่านระบบบรรณาการกับจีนไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งระบบการบันทึกของราชสำนักจีนมีการเก็บรักษา สืบทอด เป็นอย่างคึกฉิบมาจนปัจจุบัน ดังเห็นได้จากเอกสารโบราณและพงสาวดารจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279) ไปจนถึงราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911) ที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ยังสามารถสืบค้นได้อย่างแพร่หลาย Boosabok (2022) กล่าวว่า เอกสารจีนโบราณสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) กลุ่มพงสาวดาร ฉบับหอ

หลวงของแต่ละราชวงศ์ 2) เอกสารบันทึกเรื่องสำคัญและจดหมายเหตุประมวล
สาระสำคัญ และ 3) เอกสารโบราณจากภาคเอกชนหรือบุคคลทั่วไป เอกสาร โบราณ
และพงสาวดารจีนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์แบบพลวัตตามการ
เปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการทูตระหว่างอาณาจักรละโว้กับราชสำนักจีน โดยมี
รูปแบบความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการเป็นหลัก สาระสำคัญที่บันทึกอาณาจักร
ละโว้ในเอกสารเหล่านั้นมีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ละโว้ สุโขทัย อยุธยา
และอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน ได้อีกด้วย (Boosabok, 2022,
pp. 136-138)

Prapagorn (2023, pp. 81-107) ได้ศึกษาบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ใน
เอกสารจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271-1368) พบว่า มักเรียก
ขานอาณาจักรละโว้ว่า “หลัวหู” (罗斛) ซึ่งพบเอกสารที่สำคัญ อาทิ สมัยราชวงศ์ซ่ง มี
พงสาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》 ที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ 2 ครั้ง โดยบันทึก
เหตุการณ์ราชทูตละโว้เข้ามาถวายช้างที่ฝึกแล้ว บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์ซ่ง
《宋会要辑稿》 ที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ 2 ครั้ง โดยบันทึกเหตุการณ์ราชสำนัก
จีนส่งขุนนางไปอาณาจักรละโว้และอาณาจักรใกล้เคียงให้เดินทางเข้ามาค้าขาย
ตัวอย่างข้อความที่บันทึกในพงสาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》 ดังนี้

(绍兴) 二十五年十一月辛未，罗斛国贡驯象。

(脱脱等撰：《宋史》，卷三一，中华书局，1977 年版，页 583)

คำแปล

วันขึ้นแคว่ เดือนที่ 11 ปีที่ 25 แห่งรัชศกเซาซิง (ตรงกับปี ค.ศ. 1155 / พ.ศ. 1698)

อาณาจักรละโว้ (ในบันทึกจะใช้คำว่า “หลัวหู”) ถวายช้างที่ฝึกแล้ว

(ทั่วหัวและคณะ: พงสาวดารราชวงศ์ซ่ง, บรรพ 31 สำนักพิมพ์จงหวาซู่จี้, ฉบับปี ค.ศ. 1977 หน้า 583)

(Prapagorn, 2023, p. 93)

บทบาท ความสำคัญของอาณาจักรละโว้ได้มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์
ชาวไทย อาทิ Wongtad (2017) กล่าวว่าอาณาจักรละโว้เป็นอาณาจักรโบราณที่สถาปนา
ขึ้นราวปลายยุคทวารวดีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-16 มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองลพบุรี

ประเทศไทยในปัจจุบันหรือในอดีตเรียกดินแดนนี้ว่า “ลาวพระ” หรือมีอีกชื่อหนึ่งคือ “ลโวทยปุระ” โดยเชื่อกันว่าอาณาจักรละโว้ก่อตั้งมาอย่างยาวนานก่อนอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งอาจเป็นต้นกำเนิดของกรุงศรีอยุธยาและมีส่วนช่วยในการสถาปนากรุงสุโขทัย รัฐละโว้เป็นผู้สร้างกรุงศรีอยุธยาและสถาปนากรุงสุโขทัย จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น พระปรางค์ประธานวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นฝีมือช่างทางสถาปัตยกรรมอยู่ในวัฒนธรรมขอมเมืองละโว้ รัฐละโว้ได้ขยายอำนาจทางการเมืองและการค้าลงมาทางใต้ โดยย้ายศูนย์กลางไปควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลกับนานาชาติอยู่ที่อยุธยาศรีรามเทพ ซึ่งต่อมาคือกรุงศรีอยุธยา

ความสำคัญและความสัมพันธ์ของอาณาจักรละโว้หรือลัทธิที่มีต่อราชสำนักจีนแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของละโว้ในอดีต ตลอดจนนโยบายทางการค้า การทูตที่แสวงหาผูกสัมพันธ์กับอาณาจักรมหาอำนาจรอบด้าน จึงมีการขอรับการช่วยเหลือผ่านระบบบรรณาการหรือจิ้มก้อง (进贡) ซึ่งเรื่องราวที่บันทึกในพงศาวดารและเอกสารจีนโบราณตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งถึงหยวนนั้น ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอาณาจักรละโว้ในฐานะที่เป็นรัฐอิสระแห่งหนึ่งที่มีความเข้มแข็ง ต่อมาสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644) สถานภาพของอาณาจักรละโว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หลังจากก่อตั้งอาณาจักรโยชยาแล้ว ซึ่งนับตั้งแต่พงศาวดารราชวงศ์หมิงเป็นต้นมา จะปรากฏคำว่าเซียนหลัว แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรเซียนกับอาณาจักรละโว้ได้ผนวกเข้าด้วยกันแล้ว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยที่เคยได้ศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนโบราณจีนสมัยราชวงศ์ซ่งถึงหยวนมาแล้ว จึงเล็งเห็นถึงคุณค่า และต้องการต่อ ยอดองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาเรื่องราวการบันทึกอาณาจักรละโว้ในช่วงราชวงศ์หมิงของจีน โดยกำหนดปัญหาการวิจัยคือ บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนโบราณสมัยราชวงศ์หมิงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดและสะท้อนให้เห็นความแตกต่างจากการบันทึกในเอกสารจีนโบราณช่วงสมัยก่อนหน้าหรือไม่ เพื่อสืบรอยเรียงเรื่องราวของอาณาจักรละโว้ต่อเนื่องในสมัยราชวงศ์หมิงที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษา ทั้งยังเป็นแหล่งองค์

ความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้สนใจ ตลอดจนช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาในวงวิชาการไทยที่ยังขาดการศึกษามันท์เกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ผ่านพงสาวดารและเอกสารจีนโบราณ อันจะนำประโยชน์ด้านวิชาการแก่ผู้ที่สนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อแปล เรียบเรียงและศึกษามันท์เกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. กลุ่มประวัติศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (Historical Group Office of Literature and History, 2022) หนังสือเรื่องความสัมพันธ์ไทย-จีนจากเอกสารสมัยราชวงศ์หยวนหมิงซึ่งโดยคัดเลือกเอกสารสำคัญ 3 ฉบับ ได้แก่ 1) ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หยวนฉบับหลวง (หยวนสื่อ) ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย 2) จดหมายเหตุหมิงสื่อเกี่ยวกับอยุธยา และ 3) ซิงสื่อลู่ (จดหมายเหตุราชวงศ์ซิง) ส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทย คณะผู้จัดทำได้นำมาแปลและเรียบเรียง พร้อมให้คำอธิบายชื่อบุคคล ชื่อเมือง ชื่อสถานที่ไว้อย่างละเอียด ซึ่งมีการกล่าวถึงอาณาจักรละโว้อยู่ด้วย โดยมีการงานชื่ออาณาจักรทั้ง “หลัวหนู” และ “เซียนหลัวหนู”

2. Siripaisarn and Boosabok (2018) รายงานการวิจัยเรื่องการแปลและศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับไทยในบริบทของเส้นทางสายไหม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชำระและศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับไทยตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นถึงสมัยราชวงศ์หยวน โดยวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์และการวิพากษ์วรรณกรรมในการตรวจชำระ พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลที่มาและความสำคัญของเอกสาร สารคดีวิพากษ์และการอธิบายความ ซึ่งรายงานการวิจัยนี้ได้ศึกษาเอกสารราชการประเภท จิ้งสื่อ (ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ลี้ฉบับหลวง) เช่น เอกสารในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกถึงราชวงศ์เหนือใต้

จำนวน 33 รายการ/ชุด เอกสารในสมัยราชวงศ์สุย ถึง และยุค 5 ราชวงศ์ จำนวน 38 รายการ/ชุด เป็นต้น ต่อมาศึกษาจากเอกสารราชการสำคัญเฉพาะเรื่องและจดหมายเหตุส่วนตัว เช่น เอกสารสมัยราชวงศ์ถึงเกี่ยวกับตัวหัวปอดี้ (ทวาราวดี) เอกสารสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งว่าด้วยรัฐเมืองท่าบริเวณอ่าวไทย เป็นต้น

3. ด้านอาณาจักรละโว้และความสัมพันธ์กับจีน พบบทความของ Tian (2007) เรื่อง การศึกษาการรวมอาณาจักรลัวหนู (ละโว้) และเซียน (สุโขทัย) ระบุว่ามีการสันนิษฐานการรวมตัวของ 2 อาณาจักรเป็น 2 ประการคือ สุโขทัยรับชนละโว้และสุโขทัยยอมสวามิภักดิ์ต่อละโว้ โดยสืบข้อสรุปจากบันทึกย่อเล่าชาวเกาะ

นอกจากนี้ Prapgom (2023) มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรละโว้และประเทศจีนจากเอกสารและพงศาวดารจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งและหยวน โดยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง 2 อาณาจักรมีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในการค้าขายและการได้รับการดูแลจากราชสำนักจีน นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยาของ Chueamongkol (2020, pp. 77-78) ผ่านการศึกษาเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนได้อธิบายความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและไทยในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงช่วงรัตนโกสินทร์ ในหนังสือปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรละโว้ภายใต้ชื่ออาณาจักรว่า “หลอฮก๊ก” ได้มีส่งคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนในแผ่นดินราชวงศ์หยวนพร้อมถวายเครื่องบรรณาการ และผลงานของ Numtong (2020) ที่ศึกษาบันทึกเกี่ยวกับหลักฐานล้านนาในเอกสารโบราณ: บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสมแปดร้อยในเอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ซ่งรวม 21 รายการ

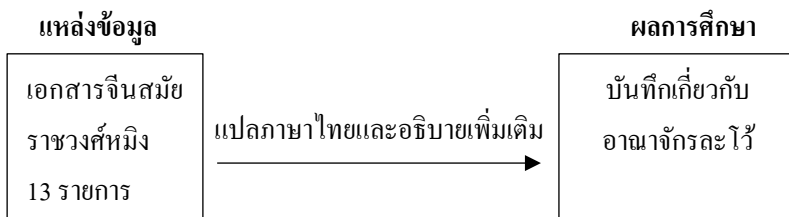
สรุปได้ว่าจากการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยข้างต้นยังเป็นการศึกษาเฉพาะในกลุ่มเอกสารจีนฉบับหอหลวงหรือฉบับสำคัญบางชิ้นเท่านั้นยังขาดการแปล เรียบเรียงและศึกษาเอกสารจีนส่วนตัวจำนวนมากที่มีการบันทึกถึงละโว้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญให้วงวิชาการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโบราณจีนชั้นต้นที่ได้มีการรวบรวมไว้เป็นหนังสือเอกสารและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาคือเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงจำนวน 13 รายการ ดังนี้

1. พงศาวดารราชวงศ์หมิง 《明史》 เป็นผลงานการเรียบเรียงของจางจิงอี้ว (张廷玉) และคณะ
2. บันทึกธรรมเนียมสำคัญสมัยราชวงศ์หมิง 《明会典》 มีชื่อเต็มว่าต้าหมิงฮู่เตียน 《大明会典》 เป็นผลงานการเรียบเรียงของเฉินสื่อสิง (申时行) และคณะ
3. บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์หมิง 《明会要》 เป็นผลงานการเรียบเรียงของหลงเหวินปิ่น (龙文彬)
4. เอกสารโบราณเขียนปิ่นลู่ 《咸宾录》 เป็นผลงานการเรียบเรียงของหลวี่รื่อจย่ง (罗日縈) อาณาจักรต่างแดนและเหตุการณ์สำคัญ เนื้อหาทั้งหมด 8 บรรพ
5. เอกสารโบราณอิงหวนจื่อเลวี่ 《瀛环志略》 เป็นผลงานของสวีจื่ออู่ (徐继畲, ค.ศ. 1795–1873) ซึ่งเป็นขุนนางชาวฮั่นผู้มีความรู้ที่มีชื่อเสียงในช่วงราชวงศ์ชิง

6. เอกสารโบราณหวงหมิงเซียงชีว์ลู่《皇明象胥录》เป็นผลงานของเหมารุ่ยเจิง (茅瑞征) มีเนื้อหาทั้งหมด 8 บรรพ

7. เอกสารโบราณซูอี๋วโจวจือลู่《殊域周咨录》เป็นผลงานของเหยียนจงเจี้ยน (严从简) ซึ่งมีเนื้อหาการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างจีนและอาณาจักรต่างแดน

8. เอกสารโบราณหมิงซานจิ้ง《名山藏》เป็นผลงานของเหอเฉียวหย่วน (何乔远) เนื้อหาบันทึกเรื่องราวสำคัญในสมัยราชวงศ์หมิงช่วงก่อนรัชศกจياجี้

9. เอกสารโบราณตูซุเปียน《图书编》เป็นผลงานการเรียบเรียงของจางหวง (章潢) มีเนื้อหาทั้งหมด 127 บรรพ

10. เอกสารโบราณหวนอี๋วทงจื่อ《寰宇通志》เดิมเป็นผลงานการเรียบเรียงของขุนนางท้องถิ่นเรียบเรียงขึ้น แต่ไม่แล้วเสร็จ เฉินสวิน (陈循) เรียบเรียงต่อ

11. เอกสารโบราณหวงอี๋วเช่า《皇舆考》เป็นผลงานการเรียบเรียงของจางเทียนฟู (张天复) เนื้อหาบันทึกภูมิประเทศของจีนและอาณาจักรต่างแดน

12. เอกสารโบราณอี๋เจิง《裔乘》เป็นผลงานการเรียบเรียงของหย่งอี้ยู (杨一葵) เนื้อหาบันทึกเรื่องราวของอาณาจักรต่างแดนและชนกลุ่มน้อย

13. เอกสารโบราณจี้เหยวลู่《罪惟录》มีชื่อเดิมว่าหมิงชู (明书) เป็นผลงานของฉาจีจ้าว (查继佐) เอกสารโบราณนี้เผยแพร่หลังยุคการปฏิวัติซินไฮ่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จากเอกสารจีนโบราณสมัยราชวงศ์หมิงจากหนังสือเอกสารและพงสาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย《中国古籍中有关泰国资料汇编》ของ Huang and Yu (2016) รวมถึงสืบค้นจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่บันทึกไว้ นำข้อมูลมาได้มาจัดพิมพ์ เรียบเรียงตามรายการของเอกสารจีนแต่ละฉบับ

2. นำข้อมูลแปลเป็นภาษาไทย พร้อมสอบทานกับข้อค้นพบของนักวิชาการไทยในอดีต เขียนคำอธิบายขยายความในประเด็นที่ยังไม่มีผู้ใดค้นพบหรือสาระสำคัญที่ผู้อ่านชาวไทยทั่วไปอาจไม่เข้าใจบันทึกของชาวจีน เช่น ชื่อนบุคคล ชื่อสถานที่สำคัญหรือบรรยายเหตุการณ์สำคัญที่พบจากการแปลเอกสารใส่รายละเอียดวันเดือนปี และจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาในบันทึกนั้น เพื่อสะดวกต่อการศึกษาของผู้อื่น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้มีเนื้อหา 2 เรื่อง คือ

1) บันทึกภูมิประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรเขิน 2) บันทึกการเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการแก่ราชสำนักจีนหลังผนวกอาณาจักรเขิน อนึ่ง เนื่องด้วยข้อจำกัดจำนวนหน้าในการตีพิมพ์ของวารสาร ผู้วิจัยขอไม่นำเนื้อหาต้นฉบับภาษาจีนใส่มาด้วย รายละเอียดของบันทึกมีดังนี้

1. บันทึกเกี่ยวกับภูมิประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรเขิน

เนื้อหาในบันทึกส่วนนี้ได้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของอาณาจักรหั่วหู หรือละโว้ และความสัมพันธ์กับอาณาจักรเขินที่เข้ามาพึ่งพาจานสามารถผนวกรวมเป็นอาณาจักรเดียวกันได้ ตัวอย่างบันทึกในเอกสารจีนที่สำคัญ ดังนี้

1.1 พงศาวดารราชวงศ์หมิง 《明史》

อาณาจักรเขินหั่ว ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอาณาจักรจิ้นเจิง (จัมปา) ใช้เวลาเดินทางทางเรือ 10 คืนก็ถึง นับแต่สมัยราชวงศ์ซุ่ย ถึงเรียกว่าดินแดนชื่อถู่กั่ว เดิมเขินหั่วแบ่งออกเป็นอาณาจักรเขินและหั่วหู (ละโว้) อาณาจักรเขินแห่งแสงไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก อาณาจักรหั่วหู (ละโว้) อุดมสมบูรณ์มากกว่า เพาะปลูกเก็บเกี่ยวได้ผลดี เขินจึงจ่ายมอบฟิงฟิงหั่วหู (ละโว้) สมัยราชวงศ์หยวน อาณาจักรเขินมักเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ นับแต่นั้นมา อาณาจักรหั่วหู (ละโว้) เข้มแข็งและยึดครองดินแดนของเขิน จนผนวกเข้าเป็นอาณาจักรเขินหั่วหู

(จิงเหียนอู่และคณะ พงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพที่ 324 หมวดต่างประเทศ 5 หน้า 8396)

1.2 เอกสารโบราณอิงหวนจื่อเลว่ 《瀛环志略》

อาณาจักรเซียนหลัว เป็นอาณาจักรใหญ่ติดทะเลทางใต้ของจีน ทิศเหนือติดอว้นหนาน (ยูนนาน) ทิศตะวันออกติดเวียตนาม ทิศใต้ติดทะเล ทิศตะวันตกเฉียงใต้เชื่อมติดกับอาณาจักรต่างแดน ทิศตะวันตกติดเหมียนเตี้ยน (พม่า) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีพรมแดนจรดอาณาจักรหนานจั้ง เดิมอาณาจักรเซียนหลัวแบ่งออกเป็น 2 อาณาจักร กล่าวคือ ทางเหนือคืออาณาจักรเซียน ทางใต้คือ อาณาจักรหลัวหู (ละโว้) เซียนนั้นภูมิประเทศมีภูเขามาก ขากแก่การเพาะปลูก ส่วนหลัวหู (ละโว้) นั้นอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผลดี เซียนจึงยอมผนวกเข้ากับหลัวหู (ละโว้) รวมเรียกว่า อาณาจักรเซียนหลัวหู (ละโว้) อาณาจักรนี้มีแม่น้ำใหญ่ 2 สาย สายหนึ่งคือแม่น้ำหลานซาง (ล้านช้างหรือแม่น้ำโขง) ที่มีต้นน้ำจากที่ราบเชิงไฟของประเทศจีน ไหลผ่านอว้นหนานเข้าสู่อาณาจักรเซียนหลัวทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วไหลสู่ทะเลทางอาณาจักรกัมพูชา อีกสายหนึ่งคือแม่น้ำเหมยหนาน (แม่น้ำเจ้าพระยา) ที่มีต้นน้ำจากแม่น้ำป่าเปียนและแม่น้ำหลีเซียนในอว้นหนาน ไหลสู่ทางภาคเหนือของอาณาจักรเซียน รวมกันเป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลไปทางใต้สู่อาณาจักรหลัวหู (ละโว้) แล้วออกสู่ทะเลปากอ่าวทะเลเรียกว่าจูอวี่ จากจูอวี่ไหลเข้าสู่แผ่นดิน ไปถึงกรุงเทพฯ พ้นกว่าลี แม่น้ำกว้างใหญ่ เรือใหญ่น้อยจากต่างแดนสามารถแล่นเข้ามาได้

(สัวี่จื่อวี่: เอกสารโบราณอิงหวนจื่อเลว่ บรรพที่ 1 ตีพิมพ์ในวันเกิงชีว่ รัชศกเด้ากวง หน้า 29)

1.3 เอกสารโบราณหวงหมิงเซียงชีวี่ลู่ 《皇明象胥录》

อาณาจักรเซียนหลัวตั้งอยู่ในดินแดนแถบทะเลทางใต้ เดินทางออกจากเมืองตงกวนของมณฑลกว่างตง ผ่านอาณาจักรจันเจิง เดินทางไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ แล่นเรือ 7 คั่นก็จะถึง ด้านเหนือของอาณาจักรนี้มีพรมแดนติดต่อกับอาณาจักรเจียวจื่อ (เวียตนาม) เดิมเป็นอาณาจักรเซียนกับหลัวหู (ละโว้) 2 อาณาจักร แต่อาณาจักรเซียนแห้งแล้ง ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ต่างจากหลัวหู (ละโว้) ที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่ราบกว้าง ผลผลิตสมบูรณ์ เซียนจึงต้องยอมพึ่งพาอ่อนน้อม

(เหมารุ่ยเจิง เอกสาร โบราณหวงหมิงเซียงชีวี่ลู่ บรรพที่ 4 หมวดเซียนหลัว หน้า 13)

1.4 เอกสารโบราณซู้อัวโจวจืออู่ 《殊域周咨录》

อาณาจักรเขินหลัว ตั้งอยู่ที่ทิศใต้แถบอาณาจักรจิ้นเฉิง เดินทางทางทะเลจากอาณาจักรจิ้นเฉิงไป 10 คั่นก็จะถึง ด้านเหนือของอาณาจักรนี้มีพรมแดนติดกับอาณาจักรเจียวจือ เดิมเป็นอาณาจักรเขินกับหลัวหู (ละโว้) 2 อาณาจักร เขินมีชื่อเดิมว่าชื่ออู่ ส่วนหลัวหู (ละโว้) มีชื่อเดิมว่าผัวหลัวชา ดินแดนเขินแห้งแล้ง ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก หลัวหู (ละโว้) มีที่ราบกว้างอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผลผลิตมาก ชาวเขินจึงจำยอมพึ่งพาอ่อนน้อม เมื่อต้นราชวงศ์ซุ่ยในช่วงรัชศกต้าเฉีย (ปีค.ศ. 605-618 / พ.ศ. 1148-1161) (ราชสำนักซุ่ย) เคยส่งราชทูตเดินทางจากทะเลทางใต้มาเจริญสัมพันธไมตรียังอาณาจักรชื่ออู่ พวกผู้คนของอาณาจักรนี้มีความเชื่อที่ผิดเพี้ยนไปว่าเหตุที่เรียกชื่ออาณาจักรเขินนั้นนั้นมาจากกบฏชวานาที่ท้าวสี่แดงสมัยอันหลงเหลื่อสืบทอดอยู่ ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่ออาณาจักรเป็นเขิน สมัยราชวงศ์หยวนในช่วงต้นรัชศกหยวนเจิน (ปีค.ศ. 1295-1297 / พ.ศ. 1838-1840) ชาวเขินมักส่งราชทูตเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ ต่อมาช่วงรัชศกจื้อเจิ้ง (ปีค.ศ. 1341-1370 / พ.ศ. 1884-1913) อาณาจักรเขินถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรหลัวหู (ละโว้) เป็นอาณาจักรเดียวกันแต่นั้นมา

(เหียนจงเจียน 1993 เอกสารโบราณซู้อัวโจวจืออู่ฉบับชำระใหม่ บรรพที่ 8 สำนักพิมพ์จงหวาซูจี้ว หน้า 278)

อรรถาธิบายบทแปลเพิ่มเติม

คำว่า “ชื่ออู่” หากแปลความหมายตามตัวอักษร “ชื่อ” หมายถึงสีแดง “อู่” หมายถึงพื้นดิน ซึ่งสาเหตุที่เรียกชื่อนี้มาจากสภาพพื้นดินที่เป็นสีแดง แสดงถึงความแห้งแล้ง ไม่อุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิประเทศของอาณาจักรเขินนี้มีการบันทึกไว้ตั้งแต่พงศาวดารราชวงศ์ซุ่ยฉบับหลวง (สุซุ) ซึ่ง Siripaisam and Boosabok (2018, p. 43) แปลข้อความในพงศาวดารสุซุว่า “รัฐชื่ออู่เป็นกลุ่มชนที่แตกต่างจากผู้อื่น ตั้งอยู่บริเวณทะเลใต้ เดินทางโดยทางเรือร่อยกว่าวันก็จะถึงศูนย์กลางของรัฐนี้ ดินส่วนใหญ่มีสีแดง จึงได้รับการขนานนามว่าชื่ออู่”

1.5 เอกสารโบราณหมิงซานจิ้ง 《名山藏》

อาณาจักรเขียนหลัว คือ ดินแดนชื่อคู่แต่โบราณ ตั้งอยู่ในแถบทะเลใต้ เป็นกลุ่มคนก่อนกบฏท้าวสีเตงในสมัยราชวงศ์ฮั่น เดิมเรียกว่าอาณาจักรเขียนหลัวหู เขียนเป็นอาณาจักรหนึ่ง ส่วนหลัวหูเป็นอีกอาณาจักรหนึ่ง ตั้งอยู่ทางใต้ของอาณาจักรจินล่า สำเนียงภาษาใกล้เคียงกับชาวตงเยว่ ตัดผมเจาะหู เปลือยเท้าเปล่าและรัดเอวทั้งหน้าและหลัง นับว่าเป็นอาณาจักรที่ล้ำค่า เขียนพื้นดินแห้งแล้ง ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกส่วนหลัวหู (ละโว้) มีที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก ชาวเขียนจึงยอมพึ่งพาอ่อนน้อม สมัยปลายราชวงศ์หยวน ชาวหลัวหูเข้ายึดครองเขียนได้ แล้วจึงรวมเป็นอาณาจักรหูเขียนหลัว (เขียนหลัวหู)

(เหอเจียวหยวน เอกสาร โบราณหมิงซานจิ้ง ฉบับพิมพ์แกะสลักสมัยหมิง หวังเสียนจื่อเออร์ หน้า 24)

1.6 เอกสารโบราณถูชูปียน 《图书编》

สำนักเขียนหลัว อาณาจักรเขียนหลัว เดิมเป็นอาณาจักรเขียนกับหลัวหู (ละโว้) 2 อาณาจักร อาณาจักรเขียนแห้งแล้ง ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ส่วนหลัวหู (ละโว้) มีที่ราบอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตมากมาย ชาวเขียนจึงต้องยอมพึ่งพาอ่อนน้อม ต้นรัชศกหยวนจิน (ช่วงปีค.ศ. 1295-1297 / พ.ศ. 1838-1840) แห่งราชวงศ์หยวน ชาวเขียนมักส่งราชทูตเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ รัชศกจื่อเจิ้ง (ช่วงปีค.ศ. 1341-1370 / พ.ศ. 1884-1913) เขียนจึงถูกผนวกเข้ากับหลัวหู (ละโว้) รวมเป็นอาณาจักรเดียวกัน

(จิงหวง ถูชูปียน ฉบับพิมพ์แกะสลักปีที่ 11 ในรัชศกว๋นลี่แห่งราชวงศ์หมิง บรรพที่ 51 หน้า 17)

นอกจากนี้ยังมีเอกสารโบราณหวนอวิ๋มทงจื่อ 《寰宇通志》 เอกสารโบราณหวงอวิ๋มทงจื่อ 《皇典考》 เอกสารโบราณอี่เจิง 《裔乘》 และเอกสารโบราณจี้เหยว่ลู่ 《罪惟录》 ที่มีเนื้อหาในบันทึกเรื่องเดียวกันกับเอกสารจินข้างต้น ผู้วิจัยขอไม่แปลเพิ่มเติม

2. บันทึกเกี่ยวกับการเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการแก่ราชสำนักจีน

เนื้อหาในบันทึกช่วงนี้แสดงให้เห็นถึงระบบบรรณาการระหว่างราชสำนักจีนและอาณาจักรเขียนหลัวหลังผนวกอาณาจักรเขียนและหลัวหู โดยเอกสารจินส่วน

ใหญ่บันทึกการเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ เพื่อประโยชน์ทางการค้า รวมถึงการอุปถัมภ์รูปแบบต่าง ๆ ระหว่างละโว้และจีน เนื้อหาในเอกสารจีนที่สำคัญ มีดังนี้

2.1 บันทึกธรรมเนียมสำคัญสมัยราชวงศ์หมิง 《明会典》

อาณาจักรเขินหลัว อาณาจักรนี้มีภูมิประเทศติดทะเล เดิมเป็น

อาณาจักรเขินและหลัวหู (ละโว้) 2 อาณาจักร ต่อมารวมเป็นหนึ่งเดียว ปีที่ 4 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1371 / พ.ศ. 1914) ชานเลี้ยเป่าฝิหยากษัตริย์เขินหลัวส่งราชทูตเชิญพระสุพรรณบัฏและสิ่งของพื้นเมืองเป็นเครื่องราชบรรณาการ เพื่อถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ของปีใหม่ ปีที่ 6 (ตรงกับปี ค.ศ. 1373 / พ.ศ. 1916) ชานเลี้ยเป่าฝิหยากษัตริย์เขินหลัวส่งราชทูตมาอีกครั้ง พร้อมทั้งได้ถวายแผนที่ของอาณาจักรเขินหลัว ปีที่ 10 (ตรงกับปี ค.ศ. 1377 / พ.ศ. 1920) องค์จักรพรรดิฉินส่งทูตมาถวายพระราชาสาส์นและตราตั้งจักรแกล่กษัตริย์เขินหลัว ปีที่ 16 (ตรงกับปี ค.ศ. 1383 / พ.ศ. 1926) องค์จักรพรรดิฉินส่งราชทูตมาถวายหนังสือ ปีที่ 1 แห่งรัชศกหย่งเล่อ (ตรงกับปี ค.ศ. 1403 / พ.ศ. 1946) องค์จักรพรรดิฉินส่งราชทูตเข้ามาถวายตราตั้งแบบจีน นับแต่นั้นมา กำหนดให้เขินหลัวเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการทุก ๆ 3 ปี โดยเข้ามาทางท่าเรือมณฑลกว่างตง ปีที่ 7 แห่งรัชศกวันลี่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1579 / พ.ศ. 2122) (อาจหมายถึงอาณาจักรเขินหลัว) ส่งราชทูตเข้ามาถวายพระสุพรรณบัฏ พร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการสิ่งของบรรณาการประกอบด้วย ช้าง งาช้าง นอแรด หางนกยูง ขนนกกระเต็น กระดองเต่า เต่าหกขา อัญมณี ปะการัง แหวนทองคำ เป็นต้น (เงินสือสิงและคณะ บันทึกธรรมเนียมสำคัญในสมัยราชวงศ์หมิง บรรพที่ 105 หมวดอาณาจักรเขินหลัว ว่านโห้วเหวิน คู่เป็น หน้า 2287-2289)

2.2 บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์หมิง 《明会要》

อาณาจักรเขียนหลัว ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอาณาจักรจิ้นเจิง ในสมัยราชวงศ์ซุ่ยและถึงเป็นอาณาจักรโบราณที่ตั้งอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาแบ่งแยกเป็นหลัวหนูและเขียน 2 อาณาจักร เหตุด้วยดินแดนอาณาจักรเขียนขาดความอุดมสมบูรณ์ ต่างจากละโว้ที่มีที่ราบอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผล ชาวเขียนจึงจำยอมพึ่งพา ต่อมาสมัยราชวงศ์หยวน อาณาจักรหลัวหนูเข้มแข็ง สามารถผนวกอาณาจักรเขียนเข้ามาได้ จึงเรียกขานอาณาจักรนี้ว่าอาณาจักรเขียนหลัวหนู ปีที่ 4 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1371 / พ.ศ. 1914) ชานเลี้ยเป่าฟีหยกษัตริย์อาณาจักรเขียนหลัวส่งราชทูตเข้ามาถวายพระสุพรรณบัฏ ปีที่ 10 (ตรงกับปี ค.ศ. 1377 / พ.ศ. 1920) เจาลู่ฉวินอิงพระราชโอรสในกษัตริย์เขียนหลัวรับพระราชบัญชาจากพระบิดาให้เดินทางมาเข้าเฝ้ายังราชสำนักจิน องค์จักรพรรดิจินทรงยินดียิ่งนัก พระราชทานตราประทับมีข้อความว่า “ตราประทับแห่งกษัตริย์เขียนหลัว” นับแต่นั้นจึงเรียกอาณาจักรนี้ว่าเขียนหลัว พร้อมกำหนดให้ ทุก ๆ ปีจะเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ 1 ครั้งหรืออาจจะทุกปีถวาย 2 ครั้ง

(บันทึกเรื่องสำคัญในสมัยราชวงศ์หมิง บรรพที่ 78 หน้า 1513-1514)

2.3 เอกสารโบราณเขียนปินลู่ 《咸安录》

อาณาจักรเขียนหลัวนั้น เดิมเป็นอาณาจักรเขียนและอาณาจักรหลัวหนู (ละโว้) 2 อาณาจักร อาณาจักรเขียนในสมัยราชวงศ์ฮั่นเป็นอาณาจักรต่างแดนที่ไม่อุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกไม่ได้ผล ส่วนหลัวหนู (ละโว้) นั้นดินดีอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผลผลิตมาก ชาวเขียนจึงยอมผนวกกับหลัวหนู (ละโว้) สมัยโบราณแต่ละราชวงศ์ของจีน นับตั้งแต่สมัยหยวน ช่วงรัชศกจื้อเจิ้ง (ช่วงปีค.ศ. 1341–1370 / พ.ศ. 1884-1913) อาณาจักรเขียนถูกผนวกเข้ากับหลัวหนู (ละโว้) เป็นอาณาจักรเดียวกัน แล้วจึงส่งราชทูตเข้ามาถวายพระสุพรรณบัฏ เพื่อหวังให้ราชสำนักหยวนส่งราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรี ต่อมา ราชสำนักหยวนจึงส่งราชทูตเข้ามา เพื่อผูกสัมพันธ์แก่กัน องค์จักรพรรดิจินพระราชทานตราสัญลักษณ์ทองคำให้แก่ราชทูต พร้อมเร่งให้ราชทูต

เดินทางไปมาหาสู่กัน ต้นรัชศกต้าเต๋อ (ช่วงปีค.ศ. 1297–1307 / พ.ศ. 1840-1850) กษัตริย์เขียนเข้ามาถวายความเคารพ พร้อมมีพระราชสาส์นความว่า “เดิมช่วงที่พระบิดายังครองราชย์อยู่ราชสำนักหยวนมักพระราชทานอันม้า ม้าขาว ชุดเกราะทองคำ จึงขอพระราชทานุญาตพระราชทานให้ตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ” จักรพรรดิหยวนพระราชทานชุดเกราะทองคำให้ แต่ไม่พระราชทานม้า

(หลวี่อู๋จย่ง (1983) เอกสารโบราณเขียนปิ่นลู่ สำนักพิมพ์จงหว่าชู่จีว หน้า 148-150)

อภิปรายผล

บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์ หมิงมีเนื้อหาสำคัญ 2 ประการ คือ บันทึกเรื่องราวภูมิประเทศ ความอุดมสมบูรณ์และความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรเขียน ซึ่งบันทึกไว้ตรงกันว่าเขียนเข้ามาพึ่งพาละโว้ จนในที่สุด 2 อาณาจักรนี้ได้ผนวกรวมเป็นอาณาจักรเดียวและอีกประการหนึ่งบันทึกเรื่องความสัมพันธ์ผ่านระบบบรรณาการระหว่างละโว้และราชสำนักจีน ซึ่งความสัมพันธ์นี้สืบทอดยาวนานมาตั้งแต่ราชสำนักจินช่วงราชวงศ์ซ่งที่ได้มีบันทึกการถวายเครื่องราชบรรณาการของอาณาจักรละโว้ไว้ตั้งแต่ช่วงรัชศกเซาซิง ตรงกับปี ค.ศ. 1155 หรือ พ.ศ. 1698 ที่บันทึกไว้ว่าอาณาจักรละโว้เข้ามาถวายช้างที่ฝึกแล้ว จนถึงราชวงศ์หยวน แม้ในช่วงนี้ราชสำนักหยวนคิดจะยกทัพลงมาปราบปรามอาณาจักรละโว้ ความสัมพันธ์ผ่านระบบบรรณาการหรือจิ้มก้องล้วนส่งผลดีทั้งทางการค้า การทูตและการเมืองการปกครองระหว่างละโว้จีนและอาณาจักรใกล้เคียง ซึ่งจีนให้การอุปถัมภ์และสิทธิพิเศษทางการค้าให้แก่อาณาจักรเหล่านั้น สอดคล้องกับความเห็นของ Siripaisam and Boosabok (2018, p. 35) อาณาจักรต่างแดนที่ติดต่อกับจีนในสมัยโบราณมุ่งหวังผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจการค้าที่จะได้รับเป็นสำคัญ เนื่องจากจีนเป็นรัฐใหญ่มีความมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นรัฐและแว่นแคว้นดินแดนต่าง ๆ โดยเฉพาะดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงยอมรับในความสัมพันธ์ระบบบรรณาการ เพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ

สำหรับการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในบันทึกที่ศึกษาเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้นั้น จะพบว่าเอกสารจีนบันทึกตรงกันเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของอาณาจักรละโว้ที่มีที่ราบกว้างอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกได้ผลผลิตดี ซึ่งสภาพภูมิประเทศของอาณาจักรละโว้เช่นนี้มีการบันทึกไว้ในเอกสารจีนพงสาวดารราชวงศ์หยวน ฉบับใหม่ 《新元史》 โดยบันทึกในบรรพที่ 252 หมวดเขียนถึงความว่า

“เหตุด้วยดินแดนอาณาจักรเขียนขาดความอุดมสมบูรณ์ ต่างจากหลัวหู่ (ละโว้) ที่ดินคืออุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผล ชาวเขียนจึงจำยอมพึ่งพา มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลจากอาณาจักรเขียนไปยังอาณาจักรละโว้ไปจนถึงทิศตะวันออกเฉียงใต้ ออกสู่ทะเล เมื่อถึงฤดูร้อนทุกครั้งที่น้ำทะเลจะไหลเข้ามาถึงในแม่น้ำ ชาวอากัยช่วงเวลานี้พายเรือออกไปเพาะปลูก ดันอ่อนจึงค่อย ๆ เติบโต น้ำยิ่งเข้ามามาก ดันอ่อนยิ่งเติบโตได้มาก ยามน้ำลดหายไป ดันอ่อนจะเติบโตเต็มที่เก็บเกี่ยวได้ พืชมีให้หว่าน ไม่ต้องหว่านดำ พืชนี้มีมากแต่ราคาต่ำ”

ดังนั้นเอกสารจีนในสมัยต่อมาจึงมีการบันทึกเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกัน หนึ่ง ปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงของนักวิชาการชาวไทยคืออาณาจักรละโว้สามารถเข้ายึดครองอาณาจักรเขียนหรืออาณาจักรเขียนเข้ายึดครองอาณาจักรละโว้นั้นหากพิจารณาเฉพาะบันทึกเอกสารจีนจะอนุมานได้ว่าหลัวหู่หรือละโว้เข้มแข็งกว่า สามารถผนวกอาณาจักรเขียนเข้ามาได้ แต่เมื่ออาณาจักรอยุธยาก่อตั้งขึ้น ละโว้จึงถูกผนวกเข้าด้วยกันและเปลี่ยนสถานภาพจากอาณาจักรอิสระมาเป็นเมืองหนึ่งของอยุธยาแทน ซึ่งมีสาเหตุมาจากที่ตั้งของอยุธยาที่อยู่ในปากน้ำมากกว่า ดังนั้นศูนย์กลางการค้าของจีนจึงเป็นอยุธยาแทน

นอกจากนี้ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงยังบันทึกตำแหน่งที่ตั้งของอาณาจักรละโว้ไว้ตรงกันว่าตั้งอยู่ทิศใต้ของอาณาจักรเขียนต่อมาเมื่อรวมเป็นอาณาจักรเขียนแล้วจึงมีการบันทึกว่าตั้งอยู่ทิศใต้ของอาณาจักรเงินล่าหรือเจนละ ซึ่งสันนิษฐาน

กันว่าอาณาจักรเจนละตั้งอยู่บริเวณเขตลุ่มน้ำโขงตอนกลาง เขตเมืองจำปาสัก ประเทศลาวและประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีเอกสารจีนบางฉบับระบุว่าด้านเหนือของอาณาจักรเขินหลัวมีพรมแดนติดต่อกับอาณาจักรเจียวจื่อ (เวียตนาม) ในอดีตอีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงที่บันทึกเรื่องราวย้อนหลังกลับไปในช่วงอาณาจักรละโว้ยังเป็นรัฐอิสระในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-16 ทำให้เห็นถึงตำแหน่งที่ตั้งที่แน่นอนสืบต่อมาจนจากเอกสารจีนราชวงศ์ช่งถึงหมิง สิ่งนี้ช่วยยืนยันข้อมูลให้แก่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศึกษาของไทยได้อีกด้วย ทั้งนี้ เอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงยังบันทึกชื่อเรียกของอาณาจักรเขินและหลัวหู (ละโว้) ต่างกัน ดังเช่นในเอกสารจีนซูอู่โจวจื่อลู่กล่าวว่าอาณาจักรเขินมีชื่อเดิมว่าชื่อถู ซึ่งสันนิษฐานว่ามีที่มาจากสภาพพื้นดินที่แห้งแล้ง ส่วนอาณาจักรหลัวหู (ละโว้) มีชื่อเดิมว่าผัวหลัวซา ซึ่งคำว่า “ผัวหลัวซา” นี้ใกล้เคียงกับชื่ออาณาจักรโบราณที่บันทึกในพงสาวดารราชวงศ์สุยฉบับหลวง (สุยชู) โดย Siripaisarn and Boosabok (2018, p. 43) แปลไว้ว่า “รัฐชื่อถูทิศตะวันออกติดกับรัฐปัวหลัวชื่อ ทิศตะวันตกติดกับรัฐผัวหลัวซัว” และมีบันทึกในประมวลพระราชกำหนดสมัยราชวงศ์ถัง (ทงเตี้ยน) ความว่า “รัฐชื่อถูติดต่อสัมพันธ์มาแต่สมัยราชวงศ์สุย ทิศตะวันออกเป็นปัวหลัวซัว ทิศตะวันตกเป็นรัฐผัวซัว” Siripaisarn and Boosabok (2018, p. 49) ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้บันทึกแต่ละยุคสมัยเกิดความคลาดเคลื่อนบันทึกชื่อของอาณาจักรต่างกันได้

ผู้วิจัยเห็นว่าจากการศึกษาบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรละโว้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งและหยวนสะท้อนให้เห็นถึงระบบบรรณาการที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของทั้ง 2 อาณาจักร ราชสำนักจีนมีธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการรับเครื่องราชบรรณาการจากอาณาจักรต่างแดนไว้ชัดเจน และเมื่อรับเครื่องราชบรรณาการมาแล้ว ย่อมต้องแสดงอิทธิพลและอำนาจของตนในการปกป้อง ให้ผลประโยชน์ตลอดจนจัดการข้อพิพาทของอาณาจักรต่างแดนที่ตนดูแล รวมถึงอาณาจักรละโว้ ต่อมาในเอกสารจีนโบราณช่วงราชวงศ์หมิง แม้ว่าเหตุการณ์การเดินทางไปถวายเครื่องราชบรรณาการของอาณาจักรโบราณในไทยจะลดน้อยลง แต่ได้

มีการถ่ายทอดความรู้หรือเรื่องราวของอาณาจักรละโว้ไว้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันบ้าง แต่สาระสำคัญที่กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์และความสัมพันธ์กับอาณาจักรโบราณใกล้เคียงกับละโว้ ยืนยันได้ว่าละโว้มีสถานภาพเป็นรัฐอิสระอยู่ช่วงเวลาหนึ่งและมีการติดต่อสัมพันธ์กับจีนเป็นเวลานาน ส่งผลให้ราชสำนักจีนให้ความสำคัญกับอาณาจักรนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

นักประวัติศาสตร์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ได้จากเอกสารจีนที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรละโว้ พร้อมทั้งสามารถนำไปสอบทานกับเอกสารโบราณที่นักวิชาการชาวไทยบันทึกไว้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง นำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งวงวิชาการไทยและจีนได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง ละโว้ในเอกสารโบราณจีน: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้และประเทศจีนในเอกสารโบราณและพงสาวดารจีน โดยได้รับเงินทุนอุดหนุนงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

References

- Boosabok, P. (2022). Chinese documents in the Ming and Qing dynasty related to Thai history during the period of Ayutthaya. *Journal of Arts and Thai Studies*, 44(1), 134-145. [in Thai]
- Chontawan, N. (2015). *Evolution from Lavo to Lopburi*. n.p. [in Thai]
- Historical Group Office of Literature and History. (2022). *Thai-Chinese relations from the document Yuan Ming Qing Dynasty*. Office of Literature and History, The Fine Arts Department. [in Thai]

- Huang, Ch., & Yu, D. (2016). *Information of Thailand in ancient Chinese documents* 《中国古籍中有关泰国资料汇编》. Beijing University Press.
- Chueamongkol, K. (2020). *China-Siam, the bond of friendship from Sukhothai to Rattanakosin* (2nd ed.). Siam Knowledge. [in Thai]
- Numtong, K. (2020). Evidence of Lanna kingdom in ancient Chinese manuscripts: Records of eight hundred Concubine Kingdom in Ming and Qing Dynasty manuscripts. *Chinese Studies Journal, Kasetsart University*, 13(2), 1-113. [in Thai]
- Prapagorn, P. (2023). Lawo in ancient Chinese manuscripts: A study of relationship between Lawo and China in ancient Chinese manuscripts and Chinese ancient documents. *Journal of Sinology*, 17(1), 87-107. [in Thai]
- Tian, Y. (2007). A study of the reunification of the Xian and Lawo kingdoms 《论暹与罗斛的合并》. *Crossroads: Southeast Asian Studies*, (5), 17-30.
- Siripaisarn, S., & Boosabok, P. (2018). *The Translation into Thai and study of ancient Chinese records relating to Thailand in connection with the maritime silk road research report*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre [Public Organisation]. [in Thai]
- Wongted, S. (2018). *Before there was Thainess in the Chinese Sampao in Ayutthaya*. http://www.matichonweekly.com/column/article_114302

Author

Puthep Prapagorn

Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Thepsatri Rajabhat University

Tel: 095-906-9896 E-mail: prapagornputhep@hotmail.com